מבחן מסכם בסגנון בגרות: תורה ומצוות: מה חייבים, מי חייב וכמה

זמן **90 דקות** | ניקוד **100 נקודות**

שם	כיתה	תאריך	ציון מתוך 100

זמן: 90 דקות · 100 נקודות · ענה על חמש מתוך שבע השאלות (1–7). לכל שאלה 20 נקודות (5 × 20 = 100). חומר עזר: אין. בכל שאלה קרא את המשנה וענה על כל הסעיפים. סמן למטה אילו חמש שאלות בחרת. אם תענה על יותר מחמש, ייבדקו חמש התשובות הראשונות.

השאלות שבחרתי: ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7

א חלק א: שבע שאלות, ענה על חמש — 100 נקודות

20 נקודות לכל שאלה. ניסוח מקורי של המורה החדש, לא מתוך שאלוני בגרות.

1 קרא את המשנה: **20 נק'**

> אֵלּוּ דְבָרִים שֶׁאֵין לָהֶם שִׁעוּר. הַפֵּאָה, וְהַבִּכּוּרִים, וְהָרֵאָיוֹן, וּגְמִילוּת חֲסָדִים, וְתַלְמוּד תּוֹרָה.
>
> (משנה, פאה פרק א, משנה א)

א. ציין שלושה מן הדברים "שאין להם שיעור", והסבר לפי הרע"ב באיזה מובן אין להם שיעור. **6 נק'**

ב. הרע"ב מבחין בין שני סוגים של גמילות חסדים. הסבר את ההבחנה, והבא מדבריו דוגמה אחת לכל סוג. **7 נק'**

ג. יואב מתנדב שלוש שעות בכל ערב במחלקת ילדים בבית החולים, והחליט לתת לצדקה את כל הרווח של העסק הקטן שלו. לפי הרע"ב, האם יש גבול לאחד מהשניים? נמק. **7 נק'**

2 קרא את המשך המשנה: **20 נק'**

> אֵלּוּ דְבָרִים שֶׁאָדָם אוֹכֵל פֵּרוֹתֵיהֶן בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהַקֶּרֶן קַיֶּמֶת לוֹ לָעוֹלָם הַבָּא. כִּבּוּד אָב וָאֵם, וּגְמִילוּת חֲסָדִים, וַהֲבָאַת שָׁלוֹם בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, וְתַלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כֻּלָּם.
>
> (משנה, פאה פרק א, משנה א)

א. הסבר את המשל של "פירות" ו"קרן". מה הוא מלמד על השכר של המצוות שברשימה? **6 נק'**

ב. אילו שתי מצוות מופיעות גם ברשימה הראשונה של המשנה וגם בשנייה? הצע הסבר אחד לכך שהמשנה חוזרת עליהן. **7 נק'**

ג. "וְתַלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כֻּלָּם": הבא את פירוש הרע"ב לביטוי. אחר כך קרא את דברי רבי ישמעאל באבות ד, ה ("וְהַלּוֹמֵד עַל מְנָת לַעֲשׂוֹת"), וכתוב כיצד אפשר להבין לפיהם ש"כנגד כולם" אינו בא על חשבון החסד. **7 נק'**

3 קרא את תחילת המשנה: **20 נק'**

> כָּל מִצְוֹת הַבֵּן עַל הָאָב, אֲנָשִׁים חַיָּבִין וְנָשִׁים פְּטוּרוֹת. וְכָל מִצְוֹת הָאָב עַל הַבֵּן, אֶחָד אֲנָשִׁים וְאֶחָד נָשִׁים חַיָּבִין.
>
> (משנה, קידושין פרק א, משנה ז)

א. הסבר לפי הרע"ב מה הן "מצוות הבן על האב", וציין שלוש מהן. **6 נק'**

ב. לפי הרע"ב, "מצוות האב על הבן" הן "מוֹרָא וְכָבוֹד". הסבר את ההבדל בין מורא ובין כבוד, והבא מדבריו דוגמה אחת לכל אחד. **7 נק'**

ג. נעמה, בת 16, חזרה מהלימודים. אביה חזר עייף מהעבודה וביקש שתכין לו כוס תה, ואחיה הקטן התיישב בכיסא הקבוע של האב ליד השולחן. האם נעמה חייבת במצווה הזו? מה הדין בכל אחד משני המקרים? נמק לפי המשנה והרע"ב. **7 נק'**

4 קרא את המשך המשנה: **20 נק'**

> וְכָל מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָהּ, אֲנָשִׁים חַיָּבִין וְנָשִׁים פְּטוּרוֹת. וְכָל מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁלֹּא הַזְּמַן גְּרָמָהּ, אֶחָד אֲנָשִׁים וְאֶחָד נָשִׁים חַיָּבִין.
>
> (משנה, קידושין פרק א, משנה ז)

א. הסבר לפי הרע"ב מהי "מצוות עשה שהזמן גרמה", והבא שתי דוגמאות מדבריו לכל אחד משני הסוגים. **6 נק'**

ב. הרע"ב כותב: "וְהָנֵי תְּרֵי כְּלָלֵי לָאו דַּוְקָא". הסבר את דבריו, והבא מדבריו דוגמה אחת שאינה מתאימה לכל אחד משני הכללים. **7 נק'**

ג. לפניך ארבע מצוות: סוכה, מזוזה, מצה בליל הפסח, תלמוד תורה. מיין אותן בטבלה לפי שתי שאלות: האם הזמן גרמה? האם נשים חייבות (לפי המשנה והרע"ב)? מה מלמד המיון על הכלל "אֵין לְמֵדִין מִן הַכְּלָלוֹת"? **7 נק'**

5 קרא את סוף המשנה: **20 נק'**

> וְכָל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, בֵּין שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָהּ בֵּין שֶׁלֹּא הַזְּמַן גְּרָמָהּ, אֶחָד אֲנָשִׁים וְאֶחָד נָשִׁים חַיָּבִין, חוּץ מִבַּל תַּשְׁחִית וּבַל תַּקִּיף וּבַל תִּטַּמָּא לְמֵתִים.
>
> (משנה, קידושין פרק א, משנה ז)

א. מה הדין במצוות לא תעשה לפי המשנה? ציין את שלושת היוצאים מן הכלל. **6 נק'**

ב. לפי הרע"ב, במה שונה הכלל של מצוות לא תעשה משני הכללים של מצוות עשה? מאיזה פסוק הוא לומד אותו, ומה הפסוק מלמד? **7 נק'**

ג. שירה אומרת: "אם נשים פטורות ממצוות עשה שהזמן גרמה, ההיגיון אומר שהן פטורות גם מאיסור שהזמן גרמו, כמו האיסור לאכול חמץ בפסח." האם שירה צודקת לפי המשנה? נמק, והסבר מדוע לפי הרע"ב כאן אפשר לסמוך על הכלל. **7 נק'**

6 קרא את דברי רבי ישמעאל: **20 נק'**

> הַלּוֹמֵד תּוֹרָה עַל מְנָת לְלַמֵּד, מַסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לִלְמֹד וּלְלַמֵּד. וְהַלּוֹמֵד עַל מְנָת לַעֲשׂוֹת, מַסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לִלְמֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת.
>
> (משנה, אבות פרק ד, משנה ה)

א. השווה בין שני הלומדים במשנה: מה המטרה של כל אחד, ומה הוא זוכה לו. **6 נק'**

ב. הסבר לפי הרע"ב את הביטויים "עַל מְנָת לְלַמֵּד" ו"עַל מְנָת לַעֲשׂוֹת", ומה מייצגים בדבריו רבה ואביי. **7 נק'**

ג. אלה ותמר לומדות בתוכנית לימוד תורה אחרי הצבא. אלה לומדת כל היום. תמר לומדת בבוקר, ואחר הצהריים מלמדת ילדים בשכונה ועוזרת לקשישים. לפי רבי ישמעאל והרע"ב, למה זוכה כל אחת? האם לדעתך יש עדיפות לאחת הדרכים? נמק. **7 נק'**

7 קרא את המשך המשנה: **20 נק'**

> רַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר, אַל תַּעֲשֵׂם עֲטָרָה לְהִתְגַּדֵּל בָּהֶם, וְלֹא קַרְדֹּם לַחְפֹּר בָּהֶם. וְכָךְ הָיָה הִלֵּל אוֹמֵר, וְדְאִשְׁתַּמֵּשׁ בְּתָגָא, חֲלָף. הָא לָמַדְתָּ, כָּל הַנֶּהֱנֶה מִדִּבְרֵי תוֹרָה, נוֹטֵל חַיָּיו מִן הָעוֹלָם.
>
> (משנה, אבות פרק ד, משנה ה)

א. הסבר לפי הרע"ב את שני הדימויים של רבי צדוק: "עטרה" ו"קרדום". **6 נק'**

ב. מה הקשר בין דברי הלל ובין דברי רבי צדוק? הסבר את המסקנה "הָא לָמַדְתָּ". **7 נק'**

ג. עידו לומד לבגרות בתושב"ע רק כדי לקבל ציון גבוה, ולקבל בזכותו מקום בתוכנית יוקרתית. לפי דברי רבי צדוק והרע"ב, מה אפשר לומר לעידו? כתוב גם עמדה משלך: האם מטרה כזו פוסלת את הלימוד? נמק. **7 נק'**